

penvereinu. Chata (bez hospodářství) ulehčuje výstupy na prvotřídné vrcholy vyhlídkové Eidechsspitze (2740 m), Hochgrubbachspitze (2809 m), Kempspitze (2715 m) a sprostředkuje velmi vděčné přechody ze záp. Pusterského údolí do údolí Mühlwaldského a Pfundererského. Ještě větší významu nabude chata tato, až spojena bude výškovou stezkou s chatou Edelraute, kterážto stezka bude mítí připojky k chatě saskokamenické a schwarzensteinské po jedné straně a k západu k chatě brixenské.

Ex.

Spolkové zprávy.

DRUHÝ VEČER ODBORU konal se dne 9. prosince na Žofině. Přednášející p. dr. J. Čermák předvedl řadu obrazů ze slovinských Alp, z nichž největší část byla našemu obecenstvu neznáma, zejména originelní snímky pp. dra V. Prachenského, řed. Štěrby, J. Pavlíčka, R. Böhma a j. Poněvadž krajinných pohledů ze slovinských Alp bylo již mnoho ukazováno přihlížel přednášející při výběru raději k obrázkům genrovým, které podávají doklad o životě českých turistů v slovinských Alpách. Viděli jsme scény z výletů společenských, z těžkých lezeckých túr, jakož i z veselých dnů údolních. Přirozeně byly zastoupeny hlavně Kranjska Gora a kotlina Jezerská s přílehlými horami, zejména pak okolí obou českých chat. Nadobyčej četná návštěva svědčila, že zájem našeho obecenstva obrací se stále k slovinským Alpám.

PŘÍŠTÍ VEČER ODBORU bude se konati v polovině ledna 1913. Chystá se přednáška pana inž. V. J. Rotta o ledovcových turách v Norsku s řadou původních snímků.

ŽÁDOSTI ZA SNÍŽENÍ JÍZDNÉHO na zemských drahách bosensko-hercegovských, které se poskytují k cestám turistickým, neadresují se nyní již lázeňské správě v lidži, nýbrž oddělení pro návštěvu cizinců při zemské vládě v Sarajevě (IV. dep.) Žádosti dlužno podati prostřednictvím některého turistického spolku.

LISTÁRNA REDAKCE. Redakce je články pro tento ročník úplně zásobena. Příspěvky, které by jí byly dále zaslány, bude nutno odložit do ročníku příštího.

OBSAH 2. ČÍSLA: Storch, Elgon. — Růžička, Biologie v Alpách. — Dvorský, Velika Vrata. — Zprávy: Ze slovanských Alp a Přímoří. — Literatura. — Různé. — Spolkové.

Vydává Český odbor slovinského alpského družstva redakcí Dra B. Franty a Dra V. Dvorského. — Knihotiskárna Karla Reyla n. s. Marie Reylová, Praha III.

ALPSKÝ VĚSTNÍK

ORGÁN ČESKÉHO ODBORU SLOVINSKÉHO ALPSKÉHO DRUŽSTVA
ROČNÍK XV. 1913. ČÍSLO 3.

Dr. JIŘÍ ČERMÁK:

S universitní exkurzí v Dauphinských Alpách.

Královna francouzských Alp, „la Reine des Alpes françaises“, Grenoble, mne držela v létě r. 1911 v zajetí. Byl jsem v letním semestru toho roku členem geografického a geologického ústavu tamní university. Jako nešťastník, který se chce za krátkou dobu mnoho naučiti, měl jsem volného času velice málo, a tím smutněji mi bylo v duši, když denně cestou z podkrovní mansardy, kdesi na konci Cours St. André, k universitě a zpět vídal jsem nad táhlými prospekty ulic zasazených, vysoký hřeben Belledonne (2981 m) s jedné a skalnatou Moucherotte (1906 m) s druhé strany — obě jako cíle prozařím nedosažitelné. Ale bohudík ústavy university jsou zařízeny jako ústavy pro podrobný výzkum Alp, a tak mohl jsem se těšiti, že po skončení semestru provedou profesori větší vycházky do nitra Alp, a nebudou se spokojovati jen krátkými výlety do předhor, jako tomu bylo dosud.

Skutečně na sklonku června objevila se na černém prkně vyhláška, že prof. Blanchard uspořádá ve dnech 12.—16. července exkurzi do hor de l' Oisans, k čemuž nutno účastníkům opatřiti se úplnou alpskou výzbrojí. Dan professor sám ve své neobyčejné laskavosti a čistě francouzské ohotě seznámil mne s přesným programem výletu, abych seznal, že vskutku půjde o zcela řádné horské tury v okolí pověstné hory Meije (3987 m).

Den odjezdu, 12. července 1911. naplněn byl horečným chvátkem příprav. Laskavost prof. Blancharda šla tak daleko, že byl mi nápomocen v získání dobrého proviantu na cestu. O 6. hod. večerní odjeli jsme již ze Square des Postes elektrickou lokálkou do Vizille a odtud parní silniční tramvají podél zpěněných peřejí bystré Romanche do Bourg d' Oisans, kde jsme nocovali.

Nazítí již v časných hodinách ranních odvážely nás tři povozy dále do hor. Zprvu široké horské údolí, v němž leží Bourg d' Oisans, obklopeno vysokými horami, stává se brzy užším, opouštíme nyní Romanche, kterou jsme až dosud sledovali a obracíme se proti vodě jejího přítoku Veneonu.

Horská scenerie se rozvíjí zvolna a stále imposantněji před našimi zraky. Za osadou Venosem opustili jsme povozy, a odtud vlastně exkurse začala. Míjeli jsme těsniny údolí i místa, rozšířená v jezírka, území intenzivní erose vodní, i stará koryta bývalých ledovců; bystré oko zkušeného profesora vyhlíželo stále zajímavé zjevy ve vytvoření forem povrchu, jak ve velkém tak i v drobných detailech, a lehce přednesený výklad objasňoval původ a možnost trvání zjevů, jež na prvý pohled překvapovaly.

V St. Christoph (1470 m) kde, luším, na chudičkém hřbitově odpočívá všem alpistům — bez rozdílu národností — nezapomenutelný Dr. Emil Zsigmondy, jsme se zdrželi delší dobu odpočinkem a přesnídávkou; za to pak musili jsme následující část cesty do horské útulny La Béarde (1738 m) konati v strašlivém přímo úpalu poledních hodin.

Ani krásy přírodní, ani jemně ciselované výklady p. profesora nenalezaly v účastnících exkurse náležitý ohlasu a pochopení na rozhazeném výsluní, kde nebylo kouska stínu; celá výprava roztránila se v ojedinelé hloučky, a teprve v chladu kamenné útulny shledávali se zase unavení účastníci při druhých osvěžení. Odpoledne zkrátili jsme si vycházku na ledovec du Chardon, kde užili jsme, již plně prostřed horských velikánů, nejen krásné vyhlídky na ledovce de la Pillatte, Coste Rouge a vrcholy je obkličující, Pic Vaxivier, Aile Froide, de la Temple, Pic Coolidge, les Ecrins (4103 m), Pic Lory, le Flambleau, ale i mrazivého lijáku, který promočil nás naskrz dřív než dostali jsme se nazpět do chaty bérardské.

Ze sladkého spánku kdesi na podlaze v podkroví vzbudili mne 14. července o čtvrté ranní. O páté již vycházela osmnáctičlenná výprava za vedení vůdce Rodiera a dvou mladých nosičů do širokého údolí Étaňonského. Tichým, balvanitým údolím vál mrazivý vítr a starý Rodier sliboval pěkné počasí. Brzy rozevřel se před námi závěr údolí, a v ranním slunci mohl užaslý zrak pozorovati obrovskou stěnu Meije, zdvihající se od širokého sedla Brèche de la Meije přes Pic du Glacier Carré, Grande Meije. (3987 m) Brèche Zsigmondy, Meije Centrale, (3970 m) Brèche Jos. Turc, Meije Orientale (3911 m) až k širokému sedlu mezi touto a sousední Le Pavé (3831 m), stěnu, jež stála Zsigmondyho život. Přátelé Kumm, Němec z říše, a Dr. Schilling, Maďar, s nimiž jsem v geologickém ústavu Grenoblském sdílel pracovní, vzhlízejí k po

chmurné, zdánlivě hladké stěně a márně snaží se v ní rozeznati ona zasněžená zákoutí a římsy — směr výstupu, který hledím jim vyložit, pokud moje sečtetost v alpistické literatuře stačí.

As po hodině pochodu zabočujeme v levo, k západu, opouštíme stezku, vedoucí k ochranné chatě na úpatí étaňonského ledovce, a vstupujeme na ssutkový kužel v úpatí Dôme de la Gandolière. Vratké ssutky brzy vystřídaly sněhový žleb, z kterého jsme zaměřili do skalnatých stupňů. Jimi překonali jsme strmý skalnatý sráz, jenž dělí hluboké dno údolní od vyšších, mírněji skloněných úbočí hory, kde leží věčný sníh a led.

Do krátkém odpočinku pokračovali jsme v pochodu mírným svahem rozsáhlých plání, krytých střídavě tříštití skalní a sněhovými poli. Strmé, ale měkké sněhy dovedly nás až na zvětřalý hřeben vybihající od Tête du Replat směrem k údolí. Tu opět následoval odpočinek; samozřejmě, že tak silná četa nemohla se pohybovati s lehkostí obvyklé 3—4členné partie. Ale krátké oddechy měly svůj půvab; užili jsme při nich vždy plně krás rozhledu, který při dnešní nádherné pohodě byl nepopsatelný. S povýšeného svého stanoviska přehlíželi jsme dauphinské ledové obry v celé jich velkoleposti; Meije začínala jich řadu na obzoru, za ní následovaly jako hroty cimbuří Pic Gaspart, des Cavales, La Grande Ruine, Pic Bourcet až k hřebenu Les Ecrins v pozadí, krytému do nejvyšších částí ledem. V popředí spadaly srázy sněhové směrem k údolí a nedaleko pod námi pokrývaly i zvětřalý hřbet našeho oddechu mohutnými návějemi, přesahujícími na několik metrů do vzduchu směrem k ledovci Étaňonskému.

Nyní nastával nám přechod napříč strmými 'sněhy, živícími ledovce de la Gandolière, k sedlu, tajícímu se kdesi mezi skalnami hřebene spojujícího Têtes du Replat s Dome de la Gandolière (3549 m). Starý Rodier rozdělil výpravu na dvě partie a hleděl je spojití na svá dvě lana. Zdálo se mi trochu mnoho lidí na poměrně krátké provazy, dal jsem mu tedy k dispozici i svoje lano, dosud ukryté v flumoku. Pak dopadlo dělení lépe. Tři partie po šesti lidech, prvá vedená Rodierem samým, z druhých každá jedním nosičem, byl rozhodně lepší poměr pro bezpečnost tury než by byly dvě po devíti, ještě k tomu stlačené do odluk sotva dvoumetrových.

Rodierova partie byla již daleko v sněhovém srázu, jako pouhé trpasličí figurky, traťící se v obrovských rozměrech horských, když se dala na pochod za ní druhá a třetí. Byl jsem s Kumem, Dr. Schillingem, Beneventem, Alixem, a Nesmem na svém laně jako třetí, poslední skupina, - ale naše družina i partie prostřední postupovaly celkem rychle,

ježto nemusili jsme se zdržovati tesáním stupňů, kterérazil Rodier. A tak za nedlouho dosáhli jsme prvou partii, jak postupuje strmým žlebem mezi skalními ostrohy téměř kolmo do výše. Tu již musili jsme tempo chtěj nechtěj zvolňovati, neboť ražení stupňů dalo dosti práce a Rodier nechtěl z důvodů bezpečnosti do žlebu vpustiti dvě partie najednou.

As k jedné hodině s poledne prošla i naše poslední partie namáhavým žlebem; před námi rozevřela se nejprv malá sněhová plošina, a když i tou jsme přešli, široká bílá pláň ledovce de la Selle, k němuž spadaly od našeho stanoviska sněhové a ledové srázy. Byli jsme na výši Col de la Selle (3432 m).

(Přistě dále.)

Dr. VLAD. RŮŽIČKA:

Biologie v Alpách.

(Pokračování.)

Při dalším stoupání — do 1500 m — počíná se jevit účinek celkového úbytu teploty. Vynořují se tu rostliny nordické. Na severním svahu Alp nacházíme v této — montanní — oblasti dole buď listnaté lesy, nahoře pak jehličnaté (ku př. v údolí Sávy) anebo jehličnaté lesy dole, nahoře pak kleč a nízké alpské louky (ku př. v údolí Pinzgavském). Na jižním svahu Alp v Rivě, nebo v Miramaru dole palmy, nahoře listnaté lesy. Ještě výše pak vnikáme do vlastní oblasti alpské, kde začíná působiti onen komplex činitelů, který jsme označili jako horské klima. Povšechná charakteristika rostlin této oblasti životní je dle Schimper a následující: Kratší osy, menší, tlusté a tvrdé, kožovité listy, silněji vyvinuté kořeny, květy stejně veliké neb větší, obyčejně intensivně barvitě, a vonící, vzrůst v celku nižší, často poduškovitý, růžicovitý, tělo hustými chloupky kryté; většina stromů věčně zelená.

Než nejen rostlinstvo má vliškuto pečeť podnebí horského. I v říši živočišné naskytuje se mnohý nápadný úkaz. Již kvantitativně není tu takového množství jedinců jako v tropech, ani ne tolik jako v nížinách. V oblasti podalpské je zvířena složitější než květena; jsouc přímo od této odvislá, živíc se jí, obývá většinou les. Hlavní massu její tvoří členovci v mnoha tisících druzích osidlujících vzduch, vodu i půdu. Mají jistou analogii s travinami; oboje slouží za potravu nejen zvířatům vyšším, obratlovcům, ale i mnohým členovcům samým. Čím níže se nacházíme, tím více se objevuje zvířena vyšší. Čím výše k vrcholům tím méně je jí a tím více náleží k nižším stupňům vývojovým (ve smyslu fyloge-

notickém), aspoň rozhodně pak převládají formy bezobratlé. Ale jsou všude. Milliony hmyzů, pavouků a korýšů zde sídlí i v nejpustších skalnách — k nim přistupují pak červi, měkkýši, tu a tam plazi a ptáci, kteří zejména oblast montanní oživují. Ssavců je tu mnohem méně, nejméně však obojživelníků a ryb. Příčina leží na snadě. Předně jsou ptáci spíše kosmopolity a pak jsou tu lesy, se svým bohatstvím hmyzů; za to však je tu málo vod — jezera jsou v oblastech nižších. Ale ovšem ani v této oblasti není ani polovice onoho počtu druhů, s nimiž se setkáváme v nížině. A čím výše, tím jich více ubývá. Co zde však sídlí, jsou obyvatelé stálí.

Zajímavým úkazem je stěhování zvířat v Alpách. Hlad, teplo, chlad nutí zvířata, aby měnila svá stanoviště a na zimu vůbec stěhuje se jich mnoho s výše položených míst dolů.

Velmi důležitá je pro osídlení Alp zvířaty střední linie hranice stromoví. S lesem zaniká největší část zvířeny a již výška hranice lesního pásma má vliv na jakost její. Nejdříve mizí červi a měkkýši, jichž známe jen malý počet druhů v pravdě alpských. Dešfovka sídlí až ku hranici sněhové, pijavka koňská zaniká v 1500 m, jiní červi, zejména parasitíčtí, sledují obratlovce zejména ptáky, sviště a kamziky do značných výšek. Menší vliv má výška na počet členovců; nejvýše z nich sahají druhy dravé. Korýšů je v oblasti alpské velmi málo druhů. Co do počtu individuů vidíme nejvíce much a motýlů, zejména denních. S hmyzy zaniká i největší počet ptáků.

Na oblast sněhovou připadá asi tucet druhů trvale sídlících a asi dva druhy stěhovavé. V zimě i orlové a supi překládají svá stanoviště níže do údolí. Charakteristické pro alpskou oblast jsou druhy: velcí dravci, vrány, ptáci kurovití. Ani ssavců není mnoho; většina jich přebývá v lese, kde nachází svoji obživu.

Alpy mají také svoji specialnou zvířenu: sviště, kamzika, kozorožce. Ani největší výšky nejsou prosty stálých obyvatel: alpský zajíc objevuje se až do 3700 m, sněhová myš do 4000, — ptactvo a hmyz mnohdy do velikých výšek proniká aspoň dočasně. Ani pustiny ledovců nejsou živoťa prosty: blecha ledovcová (*Desoria glacialis*) plní druhy šterbiny ledovců (i kaninských!) kde po týdnů i měsíce může zamrznouti bez veškeré úhony. 31 druhů hmyzů žije zde a jeden druh hlemýždě (*Vitrina diophana* var. *glacialis*).

Jen člověk nemá té přispůsobivosti; již kolem 2000 m přestávají v Alpách trvalá sídla lidská.*) Santa Maria na sedle Stelvijském je

*) V Andách jsou osady ještě v 4300 m, v Himalaji dokonce v 4900 m.

nejvýše položenou osadou, majíc ve výši 2487 m podnebí Špicberků.)* Dočasná sídla rozbíjí pouze pastýři a salašníci alpské — ve Wallisu švýcarském až ve výši 3000 m — a hôteliéři (Hôtel du Theodul 3000 m, hôtél na Grand Mulets 3109 m, hôtél na Gornergratu 3109 m, Becherhaus 3173.), než ovšem jen na několik letních týdnů.

Poněvadž zvířecí život závisí v podstatě na životě rostlin a poněvadž rostliny následkem zvláštního svého způsobu života mnohem patrněji reagují na vlivy zevního světa než zvířata, budeme se v první řadě zabývatí zjevy, jimiž projevuje se působení jednotlivých činitelů horského podnebí v organizaci rostlin.

Vlivy meteorické.

Vlivům povětrnosti vystaveny jsou ovšem rostliny i zvířata měrou stejnou. Stejně mohou je postihnouti bouře, krupobíjí, vichřice, deště, lavíny. Zvíře však nadáno jsouc pohyblivostí snadno uniká z dosahu jich působnosti, není vydáno nutnosti, aby se vlivům těm přizpůsobilo a proto jen výjimkou a minimalně projevuje se účinek jich v organizaci zvířat. Jinak tomu je u rostlin. Nemajíce, zejména se to ovšem týká rostlin vyšších, schopnosti, aby mohly proměnití svá stanoviště dle daných právě okolností zevních, jsou vydány nutnosti přizpůsobení na ně. Jinak pohltil by je krutý zápas o existenci a vymýtil z řad živočichů.

Právě přizpůsobení rostlinstva na vlivy meteorické jsou velmi význačná pro přírodu alpskou.

Na účinek deště neshledáváme zde právě zvláštních přizpůsobení, hojných ku př. v tropech, poněvadž venkoncem přece jen uslupejí do pozadí vůči vlivům jiným. Vyšší polohy jsou vyznačeny nedostatkem vláhy. V středohoří pak možno snad celkové uspořádání rostlinstva, typ krajiny určující uvéstí u vztah s vlivy dešťů. Slyšeli jsme již, že lesy, které v nížině se drží vodstev, obalují zde celá úbočí hor. Ovšem v tom projevují se i jiné ještě vlivy, o nichž později. Nejde tu o přizpůsobení na mechanický vliv přívalů dešťových, nýbrž o využití zvýšené vláhy půdy. Ale zkoumavé oko tu i tam odkryje přece jisté jevy, které — ač vznikly i spolupůsobením vlivů jiných — také na účín dešťů lze uvéstí. Tak ku př. voskový povlak mnohých listů (zejm. tak rozšířených v Alpách stromů jehličnatých), který nepropouští vody.

Žádná z alpských rostlin neposkytuje ovšem tak veliké citlivosti jako tropická mimosa, o níž Wiesner dokázal pokusně, že je přizpůsobě-

*) Nejvýše ležícím po celý rok obydleným domem je meteorologická observatoř na Sonnblückeru 3700 m.

ním na vliv dešťů. Podrážděna deštěm postaví své listy, povlečené voskem tak, že nepropustí mezi listy žádné vody*), Jiné rostliny jinak zase na účinek deště reagují. Tak mechovitá kapraď *Sellaginella* dostí častá v Alpách, v době trvalých dešťů stáčí své výhony spiralovitě.

Také květy mnohých rostlin chrání se proti dešti a vlhku vůbec (tedy ku př. mlhám, rose). Tím zabraňuje se vodě přístup k pylu. Neboť pyl — ona součást, která spoluzaručuje udržování druhu — vlhkem klíčí a ovšem hyne, neděje-li se klíčení na příslušné blizně.

(Přístě dále.)

▽ ▽ ▽

RICHARD STORCH:

Elgon.

(Dokončení.)

V noci vál silný severozápadní vítr. Ačkoliv stany stálým zmítáním se provazů spojujících byly na spadnutí, nevylezl nikdo z našich lidí, aby je jako jindy opět opevnil. Byl třeskutý mráz. Druhý den byl věnován vycházce na severovýchodní stranu kráteru. Fauna v kráteru jest poskrovnu zastoupena. Mimo několik vrabcovitých druhů ptáků, kteří zdají se býti zde stálými obyvateli, viděti sem zbloudilého černého havrana s bílou skvrnou na zádech, neb vysoko kroužícího krahujce. Ze ssavců mimo různých druhů polních myší, zdržuje se v rozsedlinách skalních Hyrase, neb tu a tam přiběhne vyplašený zajíc; hmyz jest zastoupen několika druhy střevlíků, nosatců a jiných menších druhů. Přes kráter vede sotva viditelná stezka a slouží dle zpráv domorodců podloudníkům k pašování slonoviny z Vých. Afriky do Ugandy. Pan Doc. Dr. Stigler provázen p. Schwartzem, který byl dán rakouskou kinematografickou spol. naši výpravě jako fotografický operater k dispozici, vystoupili na příkrý výběžek skály zvedající se jako nejvyšší bod severovýchodní strany kráteru. Na úpatí tohoto našli na stromě pověšenou láhev od champaňského v které byl sežloutlý kus papíru s jménem posledního návštěvníka těchto míst a sice Mr. Ormesby, policejního důstojníka ze stanice Mbaly. Slézání tohoto příkrého výběžku bylo spojeno s velikými obtížemi a teprve při čtvrtém pokusu se oběma pánům, ač jsou dobří alpinisté, výstup podařil. Postavili na místě tom pyramidu do které vložili krabici s jmény. Nastalým nečasem byl jim sestup velice stížen. Náhodou k nim přišel domorodec

*) Podobně lípa chrání květy ochrannou střechou svých listů.

kmene Batua, který jim cestu osvětloval zapálenými listy Seneciovými a vedl je do tábora, kamž dorazili důkladně promrzlí a promočení pochodem v bažinách teprve k půlnoci. Dle jich náhledu jest tento severovýchodní výběžek nejvyšší bod kráteru a jest asi 4500 m nad mořem. (Pojmenován byl výpravou špicí císaře Františka Josefa, kteráž jmenování bylo dle telegrafické odpovědi z kabinetní kanceláře Jeho Veličenstvem přijato.)

Velké starosti nám působí, že nedošla zásoba potravin a z ležení našich nosičů rozléhá se každou chvíli, volání po jídle. Rozdělujeme zbylé zásoby, ale ty sotva stačí by se jimi pětina aspoň trochu nasýtla. Ráno přišli naši lidé nespokojeni a přednášely své stesky. Mráz, nepohoda, cestovní útrapy a ještě hlad i rozhodli jsme se, že opustíme tyto krásné ale nehostinné krajiny a nastoupíme zpáteční cestu. Za velkého jásotu balili nosiči stany a připravili se na cestu ani hladu již necítíce. Zpáteční cesta uběhla rychle a odpoledne rozbíjíme na starém místě tábor pod kráterem. Jako odškodnění koupěn od domorodců Batua statný vůl, který byl ihned poražen a maso rozděleno mezi nosiče, což neodbylo se ovšem bez šarvátok a hádek, a v malé chvíli nezbylo z vola nic než kůže a větší kosti.

Ráno nastupujeme opět cestu a loučíme se ještě pohledem na místa, odkudž odnášíme dojmy nejkrásnější. S nedaleké skály viděti jednolivé obrovské kopce porostlé hustým pralesem, které snižují se terasovitě do údolí. Opět sestupujeme povědomou stezkou do pralesa, kdež rozbíjíme ve výši 3000 m tábor. Se všech stran rozléhají se rány seker a velkých nožů a v malé chvíli jest vysekána paseka, kdež stávi nosiči stany. Jsme obklopeni bujnou vegetací, s jedné strany táhne se bambusový les a na druhé straně vysoké stromy hlavně erikové. Po celou noc ozýval se z bambusového lesa silný praskot a hluk, způsobený mezi kmeny silným větrem, Ranní teplota obnášela 3° C.

Ráno vysíláme část nosičů s náklady napřed, by upravili tábor na dřívějším našem tábořišti Mnasy, kdežto my chceme cestou věnovati se sbírání přírodnin a zhotovením snímků. Za večera přicházíme na povědomou mýtinu, ale s překvapením nenalzáme po ohnišcích tábora ani památky. Jelikož v celém okolí není viděti žádné záře ohnišť, vydáváme se, ačkoliv tma již důkladně pokročila, dále. Bezpochyby nepřinesli domorodci zásoby potravin a vypravili se proto sami, ku nejbližším lidským obydlím v údolí. Velice obtížná jest cesta kolem strmé skály i slézáme opatrně ohledávajíce půdu po tmě dlouhou bambusovou holí. Konečně viděti v hloubce pod námi záře ohnišť a povědomý křik našich lidí. Naše domněnky nás předce nemýlily. Slézání

hřebenu skály, pod kterou viděti v závratné hloubce zář ohnišť, není právě z nejpříjemnějších a uvítali jsme proto skoro po hodinovém tomto plazení se s povděkem malá světla, která se rychle přibližovala, až stánu před námi. Byli to domorodci Bagišu, opatření svazky zapálených větví. V malé chvíli již spěcháme úzkou skalní stezkou. Konečně sestupujeme kolem banánových plantáží, kdež nás očekávají naši lidé, opatření svítilnami a brzy jsme v našem táboře. Teplota obnášela minimum 18° C a zdála se býti po přestálých předešlých mrazech trochu velkou.

Ráno vydal jsem se s p. Schwartzem a několika domorodci zpět po strmé skále do pralesa. Při naší pochůzce pralesem přišli jsme na několik chatrčí, z kterých vybíhající domorodci uprchli v největším zmatku houštinami do údolí. V některých chatrčích zanechali vše, což ovšem využítkovali naši lidé a každý z nich sobě na památku něco odnesl. Museli jsme ovšem proti těmto nepřistojnostem zakročiti. Prodírání se hustými houštinami pralesa přicházíme k malému potůčku, odkudž pojednou za velkého křiku v divém úprku rozbíhá se asi 30 skrytých tam domorodců po stráni. Cestou podařilo se nám pohnouti jednoho domorodce, by nás jako vůdce zavedl na druhou stranu údolí. Dle jeho nejistého pohledu, jakým si nás každou chvíli prohlíží, možno lehce uhadnouti, že mu tento úkol není příliš milý a nejrady by asi utekl. Při příchodu na úzkou stezku vskutku zmizel, nečekaje od nás ani odměny, rychle v hustém houští.

Majestátnost přírody nás obklopující a nádherné panorama otevírající se nám každou chvíli z okolních skal na pokraji pralesa, zdržela nás tak, že teprve k večeru jsme přišli na strmou stezku, vedoucí do údolí k táboru. Ruční svítilny, které jsme měli s sebou, nám prokázaly dobré služby. Jelikož naše karavana odpoledne se vydala do další vesnice Buhugu pokračujeme v další cestě a přicházíme dosti znaveni o 10. hodině večerní do tábora, kdež očekává nás v odměnu za naši námahu příjemný odpočinek v slaměném resthause.

Příští den vydali jsme se přes údolí Siroko do vesnice Buyobu, kdež jsme se zdrželi až do příštího dne. Ráno jsme měli příležitost pozorovati vyjasněné obličje nosičů a slyšeli jsme, jak jich rozhovor se točil stále kolem Karungo (stanice Mbala), kdež většina jich brzy zapomene na 14denní namáhavou cestu. Bohužel, že na 14denní této cestě nebylo možno věnovati se dosti sbírání a pozorování, jest hora Elgon jak geologicky, tak i botanicky a zoologicky nadmíru zajímavá a vyžadovalo by jen částečné prozkoumání těchto končin mnohem více času než naše výprava měla k dispozici.

Ankogel.

Jako poutníci s tlumokem na zádech, s čepicí schovanou kdesi v kapse, hledali jsme uklidnění v pouti mezi sněhem a ledovci; a kousek modrého nebe a trochu skoupého sluníčka bylo nám požitkem mnohem větším, než na př. vznešenému panstvu za starých časů jízda v nádherném karosselu, kdy jen prostý člověk cestoval pěšky, neboť takové cestování bylo tehdáž hanbou a ponížením. Ovšem od té doby, kdy možno se prohnatí celým světem železnicí nebo motorem, nabývá chůze opět svého významu, nikoli však po silnici, ale stranou, kde nevedou ještě schůdné cesty.

Loni jsme se uvelebili v Malnici v osamělém domku proti jižnímu portálu tunelu, blíže jezera Stappického. Za několik dní prolezli jsme celé okolí, na delší výstup pro špatné počasí nebylo dlouho pomýšlení, až konečně se přece zdálo, že slunko procitne z lethargického spánku i rozhodli jsme se k návštěvě Ankoglu. Přípravy zběžně skončeny a brzo po polední vyšli jsme s nadějí ve zdar vycházky. Z promenádní cesty Ebellingovy, zabočili jsme u domku našeho výborného vůdce Karla Rainera, na označenou stezku do jechlíčnatého lesa; pak lukami a pastvinami v krátkých serpentínách k Viktorovu prameni (pojmenován na paměť člena hanoverské alpské sekce), z něhož čerpáme ochlazení k další pouti. Jest již pozdní odpoledne, slunce polevuje v žáru. Nastupujeme po osvěžení další pochod stezkou, na níž se noha při každém kroku boří do zmečklého sněhu. Pak přecházíme kolem opuštěné salaše několik ramen vodopádu a jsme v kotlině před poslední přehradou výšiny Arnoldovy, kdež opět holdujeme labužnické pitce z pramene; při oddechu spařujeme odtud v zářezu skalního hřbetu starou chatu, která jest nyní zavřena a na nejvyšším bodu Arnoldovy výšiny pak novou chatu Hanoverskou, ke které jsme asi po hodině rychlého pochodu dostihli. traversujice po skalách a přes malá sněžná pole.

Den skláněl se k večeru, sněhy a ledovce prosvítaly růžovým nádechem a studený vítr prudce vál od severu. Na oknech chaty, (ve výši 2719 m) počala se již rýsovatí ledová kvítka.

Nám ve vytopené jídelně dařilo se dobře. U našeho stolu starší dva turisté z říše, nadšeně hovořili o svých turách v Julských Alpách a pochvalovali si pohostinnost v slovinských chatách. Vůbec v alpských chýších, říšským odborům náležejícím, setkáváme se s turisty vyřiče-

ných zvyků, anebo se nám jen tak zdá, že ti lidé tam dole v údolí nejsou tak vzorně vychováni, a teprve ve výši v horách, že se objevují jich dobré vlastnosti.

Vstali jsme s rozkoší, připraveni k odchodu zasedli v osvětlené jídelně k snídani a za chvíli vyšli jsme s vůdcem jako první partie do bílé ledové mlhy. Nejprve jsme sestoupili od chaty několik kroků na stezku vedoucí po horském úbočí místy úplně zasněženou a dostali jsme se po hodině k ssutkám pod skalními srázy, po nichž jsme dostoupili k Lasašskému ledovci, jehož mírně vzedmutá plocha zdá se býti z jedné litiny, neskytající při přechodu nižších obtíží. Asi za 3/4 hodiny opustili jsme tuto část ledovce, z něhož lze odbočiti na levo k rozsedlině „Radecké“ (2876 m) a traversovali jsme pak šikmým směrem druhou výspu ledovce k vyčnělému hrotu skalnímu. Po 1 1/2 hodině stanuli jsme u pověstné úzké římsy malého Ankoglu, sněhem zcela zaváté. Třeskuť zima námi lomcovala, neúprosný náš vůdce svinoval však již z lana oprátku na naše stuhlá těla.

Po té jsme přešli úzký pruh římsy, dlouhé asi 20 m a ocitli jsme se před vrcholovým massivem Ankoglu. Zde na malém balkonu pod příkrou ostrou hranou jeho jsme se zastavili.

K poslednímu útoku ostrou hranou na vrchol přidružilo se i slunko se svou čarovnou mocí, takže síly naše souměrně rostly s obtížemi, jež nám bylo překonatí. Slezení tohoto strmého štítu Ankoglu jest prý jedině obtížným výkonem z celého výstupu, neskytá však za normálních sněhových poměrů vážných obtíží a může je vyškolený alpista vykonatí bez vůdce, ovšem naprostá bezzávratnost jest podmínkou. Při zalednění záchyť nastává ovšem nebezpečí, k jehož zdolání není radno se pouštětí bez zkušeného vůdce.

Skoro půl hodiny šplhali jsme v tomto kostrbatém terrainu, tápajice nohama po sporých oporách. Vrchol Ankoglu jest špičatý hroť skalní, na němž lze sotva 3 turistům nalézti pohovu.

Odpoutávše se ze smyček lana, přebírali jsme rychle svůj proviant, abychom po malé snídani mohli se zcela věnovatí rozhledu. Úchvatný jest pohled na toto moře ledových vrchů, nijaký pohyb v nezměrné této prázdnotě a nijaký hlas neruší ticho.

Neradi loučili jsme se po hodině s tímto úchvatným obrazem a dali jsme se na sestup, spouštějice se po rozsochaté hraně krok za krokem až jsme ucítili pod sebou bezpečnější půdu ledové římsy, jež nás svedla opět svojí vzdušnou cestou k malému Ankoglu.

Ze směsi překáčených balvanů přešli jsme pak již snadněji k mírnému svahu ledovce Lasašského. Zde svinuli jsme lano a dali se na pravo

přes vypoulinu ledovce k protilehlému sedlu „Radek“ 2876 m. Sedlem tímto vede nejkratší, ale také obtížnější výstup na Ankogel z údolí Anlaufského.

Kamenitý terrain jeho byl při našem přechodu dosti pevným, jakoby stmelěn sněhem. Vůdce zabořoval se nohama a my sestupovali opatrně po jeho stopách. Však výtečná vlastnost sněhu v brzku nás svedla ke sjiždění. Vůdce řídil improvisovaný „bobsleigh“ na svém plášti, na kterýž jsme rozkročmo nasedali; a pak nastala královsky rozkošná jízda prudkým svahem měkkého sněhu až k morenám úvalu.

Další sestup byl již snadný a dostihli jsme kamenitou strží, pak pastvinami asi v hodině krásného údolí Anlaufského, ubírajíce se podél kaskád šumivého potoka, nádhernými lesními partii do Böcksteinu. O 3. hodině odpoledne projeli jsme z Böcksteinu turský tunel a byli jsme zase v Malnici.

▽ ▽ ▽

Ze slovanských Alp a Přímoří.

SE STAVBOU CHATY NA SAVIŇSKÉM SEDLE bude určité letos započato. Dle plánu má chata zaujmouti předstih se schodištěm, jizbu pro pastýře a vůdce, hlavní pokoj, sloužící za kuchyň a jídelnu, v podsířeší ložnici o 6—8 lůžkách. Krom toho bude v chatě několik polních lůžek pro případ větší návštěvy. Chatou se usnadní velice výstup na Babu, Mrzlou Goru a Rinky. Cestu na Rinku a spojku k Mrzle Goře bude nutno ještě vybudovati.

SILNICE ZE SOLČAVY DO ŽELEZNÉ KAPLE, R. 1894 zřízená silnice do Solčavy ve Štýrsku má býti nyní prodloužena do Železné Kaple a konány v posledních nedělích pochozí komise. Zájemníci korutanští zasazují se o to, by silnice ta vedla ze Solčavy přes sedlo Pastirkovo (1425 m) do Železné Kaple, směr to, jehož již nyní jako nejkratšího mezi oběma jmenovanými místy se užívá. Druhý méně nákladný směr navržen jest od ústí údolí Logarova k sedlu Pavličevu (1339 m) a do Belské Kočny a lázni Bely. Nacionální kruhy německé jsou pro trať první, jakkoli trať druhá měla by větší význam turistický. Ex.

KORITNICKÁ CHATA byla r. 1912 navštívena celkem 66 osobami, z nichž větší část v ní přenocovala,

HOTEL ZLATOROG za Bohinjským jezerem (v Ukance) byl, jak se dovídáme, zakoupen slovanským alpským družstvem. Hotel má velmi idyllickou polohu a je důležitým východiskem pro sedmijezerní turu na Triglav.

USTŘEDNÍ VÝBOR SLOVINSKÉHO ALPSKÉHO DRUŽSTVA se rozhodl, aby v zimní době byly chaty přístupny pouze autorisovaným vůdcům. Ustanovení je správné, pokud jde o ochranu chat, poněvadž ty ovšem trpí zimními návštěvami proti vůli turistů samých poněvadž často nebývá času ani možnosti uvésti je zcela do pořádku. Za to však by nebylo správné odůvodnění, že jde o ochranu turistů. Úvahu o tom, co kdo dokáže a v jaké nebezpečí se chce či nechce pouštět, dlužno přece ponechati každému jednotlivci. „Střežení“ zimních turistů vůdci, aby si nic „neudělali“ připomínalo by příliš doby „policejního blaha“.

ZIMNÍ OBDOBÍ V JULSKÝCH ALPÁCH počínalo tentokrát velmi slibně. Již v listopadu napadlo hojně sněhu, poněvadž však po té skoro dva měsíce nesněžilo, zmizel úplně v nižších polohách, takže na př. Bled byl o vánocích úplně bez sněhu a za bochyňským tunelem ocitáli jsme se v úplném jaru. Nejlépe se držel sněh od Mojstrany vzhůru, okolo Kranjské Gory a Rateči. Pro lyže byl sice příliš tvrdý, za to však se dobře hodil k sáňkování i k pěším pochodům po vyšlapaných a vyjezděných cestách. V celku byly však okolo Kranjské Gory sněhové poměry lepší než ve Bohinjsku. Vršecká chata osvědčila se letos velmi jakožto výhodný bod pro zimní turistiku. Návštěva o vánocích byla značná. Dr. Tičar trávil tu s několika přáteli štědrý večer a Boží hod, pak byla chata navštívena dvěma turisty a jednou lyžařkou, vrcholných úspěchů dosáhla však o Sylvestra, který tu slavilo v celku 17 osob (včítaje v to dívku, která vařila) z Terstu, Gorice, Lublaně, Prahy, Jesenice a Kranjské Gory. Animovaná zábava trvala až do páté hodiny ranní. Za oběť jí padla zbývající zásoba piva a množství ryzlinku ve formě přírodní i svařené. Vánoční týden 1912 vyznačoval se mlhami v Přímoří a jasným slunným počasím na horách. Okolí Vršecké chaty zakryté spoustami sněhu poskytovalo pohledy nevídané. Zejména Mojstrovka s pobočnými hřbety, Prisojnik, Bovecký Grintavec a vrcholy skupiny Krnské překvapovaly ostrými konturami, jaké lze spatřiti jen v době zimní. Tři němečtí turisté nocovávši v chatě Vossově pokusili se vystoupiti o Nový rok na Mojstranu, ale vrátili se hned před traversem do zasněženého koutu. Z Vršce sjiždělo se na saňkách rychlíkovým tempem k Zakofnikovi nebo k Vossově chatě. Celá dráha až do Klinů byla hůře sjiždna, protože sněh velmi ztvrdl. Za lepších poměrů sněhových je to znamenitý sjezd i bude ho jistě často používáno. Také o Trech králích bylo na Vršiči velmi živo. Sestup s Vršiče do Trenty byl o Vánocích v části od Zakofnika dolů poněkud obtížnější. Vedly tu jen stopy od Trentarů prošlapané v hlubokém sněhu. Dno Trentského údolí bylo málo zasněženo a cesta se změnila v čistý led, který byl ostatně údelem celé sočské silnice až k ústí Lepenje. Bez železek dalo se tu těžko jíti. Za to trentské hory poskytovaly obraz veliké krásy. Není pochyby že zimní turistika v slovinských Alpách nabude brzy zvučného rozšíření. Nejvyšší partie lze sice navštěvovati jen v případech výjimečných, za zimních poměrů jsou však i obvyklé cesty a nižší passáže velmi zajímavý.

NÁVŠTĚVA CHAT S. P. D. V R. 1912. Triglavská ch. na Kredarici 660 osob (465 Slovinců, 51 Čech, 83 Němců), Aljažův Dům 1151 (660, 111, 308), Vodnikova ch. 335 (193, 22, 89), Kadilnikova ch. 857 (616, 21, 146), Prešernova ch. 511 (364, 9, 124), Vilfanova ch. 228, Česká chata pod Grintavcem 352 (132, 182, 36), chata v Kamnické Bistrici 1790 (1467, 16, 251), ch. na Veliké Planině 207 (179, 25), na Kamnickém sedle 531 (431, 20, 68), Frischaufův Dům 503 (339, 32, 120), ch. Kochbekova 195. (135, 12, 45), Gornjegradska chata 87 (77, 0, 16), Mozirská ch. 112 (96, 0, 16), Hausenbichlerova ch. 216 (197, 0, 14), Koritnická chata česká 66. Ex.

KORITNICKOU CHATU navštívili o Vánocích dva členové redakce „Alpského Věstníku“. Vyšli o 4. hod. odpolední s vůdcem Černutou z Logu a dle jeho návrhu drželi se pastýřských cest v severním úbočí Koritnice. V Koritnici bylo totiž nepoměrně více sněhu než v Trentě a na horní Sávě, takže bylo třeba ušetřit si pokud lze i kus výstupu od sýrárny k chatě, kde ovšem vyšlapaných stezek není. Pastýřské cesty vedou až k nejvyšším senníkům v úbočí, někde dosíli exponovaně a srážně. Nad posledním přístřeškem zabočil Černuta do svahu zavátého sněhem, kdež se účastníci bořili nad kolena a nebyli prosti obavy, že uvedou celou massu sněhovou do pohybu. Když dosaženo horních částí hřbetu nad posledním senníkem, nastala tma. Se svítilnou traversovala pak výprava prudké svahy, které byly krom toho zahaleny mlhou. Na štěstí vedla tu ještě stopa po nějakém pastýři. Několik míst bylo dosti choulostivých, také přes ležící laviny bylo nutno několikrát přecházeti. Již v čiré tmě došli na směr od sýrárny, jak dosvědčila značka na balvanu. Odtud nastaly největší poltže; strmý svah, sníh místy trochu držící, nejčastěji však hluboce se propadající pod každým krokem, k tomu tma a mlhy, Černuta již navrhoval sáhnouti k poslednímu utěšiteli, k lahvi slivovice, když nad mizícími mlhami se objevil zřetelně „Jarček“ a posléze mezi prořídlymi stromy chata sama. Bylo asi 1/4 8. U chaty bylo krásné. Mlhy ležely pod ní, hory byly úplně jasné a nescetné hvězdy zářily na nebi. Když Černuta odbednil chatu, čekalo výpravu nemilé překvapení. Komín od sporáku byl totiž sňat, uložen uvnitř a otvor nedobytně zatlučen plechem. Když se účastníci vzpamatovali z této pohromy požitím veškerých zásob slivovice, přišli na dobrou myšlenku: postavili komín tak, že sice jeho otvor ústí v chatě, ale až blízko stropu a otevřeli okno nad schody. Tím proměnili chatu v staroslovanskou „dimnicu“, ale záhy měli teplo a mohli si připravit pokrmy, na př. dršťkovou polívku, k níž užito Chmelovy konzervy „Dršťky à la Mode“. Večer minul při pivě, víně, čaji, tabáku a jiných dobrotách, v ložnici pak pod čtyřmi příkrývkami bylo zcela příjemně. Druhý den byl překrásný, slunečný a zpestřený pokrovem bílých mlh, ležících až do výše asi 1200 m zimní scenerie okolo chaty vskutku neobyčejná. Sestup od chaty byl za dne ovšem snazší a také stopy z předešlého dne prospívaly. Návštěva chaty dala by se těžko provést na lyžích nejen pro strmý svah, nýbrž zejména proto, že třeba traversovat po velmi úzkých římsách a přecházeti skalní stupně. Rovněž sněžnice

se nehodí, poněvadž je možno na hladších místech vyklouznouti. Klíče od chaty má vůdce Černuta v Logu.

NÁJEMCE BAUMGARTNEROVA HOSTINCE NA PREDELSKÉM SEDLE, pan Bugarin, odejde do Chorvátska, čímž hostinec přejde zase do německých rukou. Zastávka na Predelu pozbyla ovšem mnoho se své důležitosti zavedením automobilového spojení. Horníci z Rabelje nechodí pak již vůbec přes sedlo, nýbrž podzemními štolami přímo do Koritnického Logu.

HOTEL GRAFENKRONE V RABELJI zanikl. Turistika v okolí Rabelje trpí věčně napjatými poměry na rakouskoitalské hranici a nemálo též ostře nacionálním vystupováním obyvatelstva na německém jazykovém ostrově trbižském.

VÝSTUP NA TRIGLAV SEVERNÍ STĚNOU líčí v 1. sešitě Oster. Touristenzeitung Ludvík Sinek (Videň). Výstup podnikl s jedním druhem den na to, kdy v severní stěně Triglavu zahynul Karel Wagner, jehož mrtvolu pisatel týden po té nalezl. Ex.

Literatura.

SBORNÍK ČESKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚVĚDNÉ redigov. prof. Danešem, ryt. z Purkyňů a prof. Švambergem, dokončil XVIII. svazek. Obsah tohoto ročníku je velmi bohatý, též výprava mapami, náčrtky a mnoha fotografiemi, ve zvláštních přílohách zasluhuje povšimnutí. Krajin horstých nebo ledovcových týkají se buď z části neb i zcela články: Danešův o severovýchodní Australii, Dvorského o toskánském pobřeží, Chotkův o severním Kavkazsku, Nikolauův o Antarktidě a Švambergův o výzkumu šumavských jezer. Česká morfologie je zastoupena pojednáním Purkyňovým o terasách Mže a Vltavy mezi Touškovem a Prahou a Čermákovým o hrozeném jezeru u Mladotic. Krom toho najdeme ve Sborníku bibliografii české literatury geografické za l. 1908—1910 a mnoho drobnějších článků, zpráv a referátů.

BALKÁNSKÉ TURISTICE dostalo se vhodného orgánu v turistické rubrice nově založeného „Glasniku srpskog geografskog društva“, který počal za redakce prof. Cvijiće a Vujeviće vycházeti v Bělehradě. — V prvním svazku jsou dva zajímavé referáty od Nikoliće o výstupu na Šar a Korab a Dedijera o výstupu na Maglič.